

SAVCILAR İÇİN ETİK VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİNE İLİŞKİN AVRUPA ESASLARI "BUDAPEŞTE İLKELERİ" IŞIĞINDA "SAVCIYI RET SORUNU"

Kayıhan İÇEL*

ÖZET

Makalemizde, "Savcılar Ret Sorunu" na öğreti ve uygulamanın yaklaşımı açıklandıktan ve 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında konu irdelendikten sonra, Budapeşte İlkeleri ışığında ulaşılmaması gereken sonuç açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Konseyi, Avrupa Savcılar Konferansı, Savcılarla İlgili Etik Kurallar, Savcılar Ret Davası, Savcılar Soruşturma ve Kovuşturmadan Çekinmeleri.*

THE QUESTION OF REFUSAL OF PUBLIC PROSECUTORS IN LIGHT OF "BUDAPEST'S PRINCIPLES: GUIDELINES ETHICS AND CONDUCT FOR PUBLIC PROSECUTORS"

ABSTRACT

In this paper, initially the theoretical and practical tendency about "the question of refusal of public prosecutors" is explained. After an analysis of matter within the framework of Criminal Procedure Code no.5271, the ideal solution is explained in light of "Budapest's principles."

Keywords: *Council of Europe, Conference of Prosecutors General of Europe, Guidelines Ethics And Conduct For Public Prosecutors, Withdrawal from Prosecution and Trial Stages.*

* Prof. Dr. İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

GİRİŞ

Ceza Yargılaması Hukukunda klasik görüş, yargılama görevi ile iddia görevinin farklı olmasından ve bu nedenle de iddia makamında bulunan savcıların hakimler gibi tarafsız sayılamayacağından hareketle, hakimlerin objektiflik vasfını haiz olarak yapmaları için kabul edilmiş bulunan *ret davası ve çekinme*'nin savcılar bakımından söz konusu olamayacağını ileri sürerler. Buna karşılık, savcıyı taraf olarak kabul etmeyenler, hakim görevden yasaklanması sonucunu doğuran koşullardan birinin gerçekleşmesi durumunda savcının da görevden yasaklanması gerektiğini savunurlar. Ancak, bu düşüncede olanlar dahi, "tarafsızlığını şüpheye düşüren nedenlerden dolayı" savcının ret edilmesinin, yürüttüğü görev ve bulunduğu makam ile bağdaşmayacağı görüşünden ayrılmamaktadırlar.¹

Eski CMUK'nun 148 maddesi kamu davasını açmak görevini savcıya verirken, "ceza takibini gerektirecek hususlarda yeterli delil mevcut ise" C.Savcısının kamu davasını açmakla yükümlü olduğunu öngörmüştü. Aynı maddenin 3. fıkrası ise, Adalet Bakanının C. Savcısına kamu davasını açması için emir verebileceğini, keza Valilerin de kamu davasının açılmasını illerindeki C. Savcılarında isteyebileceklerini, C. Savcısı mucip sebepler göstererek bu talebi kabul etmezse Valinin müracaatı üzerine Adalet Bakanının yetkisini kullanarak davayı açtırabileceğini kabul etmişti.

Savcılarının durumunu, konumunu ve yetkilerini bu şekilde ortaya koyan 148. maddeye sahip eski yasa yönünden C. Savcılarının yargılamanın tarafı olduğunu, bu nedenle objektifliği ve tarafsızlığı sağlamak için öngörülmüş bulunan *ret davası ve çekinme* ile ilgili yasa hükümlerinin ancak bu vasıflara sahip hakimler için uygulanabileceğini, normatif yönden sözü geçen vasıfların dışında tutulmuş bulunan savcılar hakkında ise bu hükümlerin işlemeyeceğini söylemekte yasal açıdan bir hata olmadığı açıktır. Esasen, eski CMUK .hakimlerin reddi (21-29a) kurumunu tüm ayrıntıları ile düzenlerken, hakimlerin yanı sıra "zabıt katiplerinin reddini" dahi kabul ettiği halde (30.m.) C. Savcılarını tarafsızlığın güvencesi olan bu kurumların sınırlarının dışında tutması karşısında savunma tarafının bu konuda yapabileceği herhangi bir şey yoktu.

Eski CMUK döneminde, ceza yargılamasında *ret davası ve çekinme*'nin tarafsız olmaları gereken hakimleri ve mahkeme zabıt katiplerini ilgilendirmesine, yasanın "taraf" olarak kabul ettiği savcılarının ise bu kurumların

¹ Konuyla ilgili değişik görüşler için bkz.: **Kunter, Nurullah-Yenisey, Feridun-Nuhoğlu, Ayşe: Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, onbeşinci baskı, İstanbul 2006, s. 377.**

kapsamına sokulması olanağının doğrudan doğruya yasa tarafından önlenmiş olmasına karşılık, 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanununun öngördüğü yeni “savcı modeli” ve bu yeni modeli destekleyici nitelikte gördüğümüz “Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları” savcıların da ret davası ve çekinme kurumlarının uygulanma alanına alınabilmelerine olanak sağlayan ışık yakmışlardır. Aşağıda yeni savcı modelini öngören, bu bağlamda savcıların tarafsız olmaları gerektiğini vurgulayan ve dolayısıyla ret ve çekinme kurumlarının savcılar hakkında da uygulanmasının yolunu açan *Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları* “BUDAPEŞTE KURALLARI” ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili hükümleri üzerinde durulacaktır.

I. SAVCILAR İÇİN ETİK VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİNE İLİŞKİN AVRUPA ESASLARI (BUDAPEŞTE İLKELERİ)²

Macaristan Savcılığı işbirliği ile Avrupa Konseyi tarafından düzenlenmiş olup 29-30 Mayıs 2005 tarihlerinde Budapeşte kentinde toplanan AVRUPA SAVCILARI KONFERANSI' nın 6. oturumundan sonra 31 Mayıs 2005 tarihinde kabul edilmiş bulunan BUDAPEŞTE İLKELERİ (Konferans Web Sayfası: <http://www.coe.int/prosecutors>) savcılar için etik ve davranış biçimlerine ilişkin Avrupa esaslarını vurgulaması açısından son derecede önemlidir (İlkelerin Türkçe metni için ayrıca bkz.: <http://www.abgm.adalet.gov.tr>). **Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu** tarafından Bangolar Yargı Etiği İlkelerinden sonra 10.10.2006 gün ve 424 sayılı kararı ile benimsenmesine karar verilen Savcılar İçin Avrupa İlkeleri'nin (I.Temel Görevler) kısmındaki ilkeler şöyledir:

“Savcılar her zaman ve her koşulda ;

- *Dava açma görevi dahil, her zaman ilgili ulusal ve uluslararası hukuka uygun olarak görevlerini icra ederler,*
- *Görevlerini adil, tarafsız, tutarlı ve süratli olarak icra ederler,*
- *İnsan onuru ve insan haklarına saygı duyar, bu değerleri korur ve desteklerler,*

² Bu ilkeler, özellikle:

- İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması İçin Avrupa Sözleşmesi'nden,
- Ceza Adaleti Sisteminde Savcıların Rolüne İlişkin Rec(2000) 19 no.lu Tavsiye Kararından,
- Kamu Görevlilerinin Davranış Tarzlarına İlişkin Rec(2000) 10 no.lu Tavsiye Kararından,
- Suçun Önlenmesine ve Suçlulara Yönelik Muamelelerle ilgili İlkelerin, Savcıların Görevlerine Uyarlanmasına İlişkin 8.Birleşmiş Milletler Kongresinde kabul edilen ilkelerden (Havana, 27 Ağustos-7.Eylül 1990)
- Uluslar arası kuruluşların özel ve kamu kuruluşlarına önerdiği veya uyarladığı ilgili diğer etik ve mesleki kurallardan, esinlenilerek hazırlanmıştır.

- *Toplum adına ve kamu yararına davrandıklarını dikkate alırlar,*
- *Toplumun genel çıkarı ile birey hakları ve çıkarları arasındaki adil dengeyi bulmaya çalışırlar.”*

Kanımızca, burada savcıların vasıfları ve temel görevleri kapsamında *tarafsızlıklarına* özellikle yer verilmiş olması, savcıların taraf makamlarından biri olduğuna dair klasik görüşün bu uluslararası belgenin en başında artık terkedildiğini göstermektedir. Belge, savcıların “toplum adına ve kamu yararına davrandıklarını dikkate alacaklarını” belirtirken, bunu “toplumun genel çıkarı ile birey hakları ve çıkarları arasındaki adil dengeyi bulmaya çalışarak” gerçekleştireceklerini ve bu konuda da tarafsız davranacaklarını ifade etmek istemiştir.

Budapeşte İlkeleri'nin (II.Genel Olarak Mesleki Hareket Tarzları) kısmında yer alan ilkelerden konumuzla ilgili olanları şu ilkelerdir:

“ *Savcılar*,

- *Görevlerini olayların değerlendirilmesi temelinde ve hukuka uygun ve herhangi uygunsuz etkiden bağımsız olarak icra ederler,*
- *Görevlerinin bireysel ve toplu icrasında rehberlik etmesi gereken Tavsiye 19 (Rec 2000)36 a paragrafında belirtilen ilke ve kriterlerin, genel prensiplerin yayılması ve benimsenmesi dahil, uygun diyalog ve ekip çalışması sağlayarak tarafsız ve tutarlı olmaya ve öyle anlaşılmaya gayret gösterirler,*
- *Görevlerini adil bir biçimde, korkusuzca, iltimas ve önyargı olmaksızın gerçekleştirirler,*
- *Bireysel veya belli bir kesimin çıkarlarının, kamu ve medya baskısının etkisinde kalmazlar,*
- *Tüm kişilerin adalet önünde eşitlik hakkına saygı duyarlar, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer düşünceler, cinsiyet tercihleri, ulusal veya sosyal köken, ulusal azınlık, mülkiyet, doğum, sağlık, özürlülük veya herhangi bir diğer statü ile ilişki temelinde herhangi bir kişiye karşı ayrımcılıktan sakınırlar,*
- *Savcının kişisel veya mali çıkarlarının veya savcının ailevi, sosyal ya da diğer ilişkilerinin, tutumunu uygunsuz bir biçimde etkilemesine izin vermezler. Özellikle, kendilerinin, ailelerinin veya iş ortaklarının kişisel, özel ve mali çıkarları ile ilgili olan davalarda görev yapmaktan kaçınırlar.”*

Görülebileceği üzere, bu ilkelerde de doğrudan doğruya veya dolayısıyla savcıların tarafsızlığı vurgulanmaktadır.

Avrupa ilkelerinin savcıların tarafsız ve objektif olmalarını en yoğun ve net bir şekilde öngören (III.Ceza Yargılaması Çerçevesinde Mesleki Davranış) kısmındaki ilkeler ise şöyledir:

“ *Ceza yargılaması çerçevesinde görev yaparken, savcılar her zaman,*

- *İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunması için Avrupa Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında açıkça kabul edilen adil yargılanma hakkı ilkesini desteklemek,*
- *Görevlerini adil, **tarafsız, objektif olarak** ve hukuk kuralları çerçevesinde Bağımsız olarak icra etmek,*
- *Ceza adaleti sistemini mümkün olduğu kadar süratli işletmek, adaletin yararına davranmak ve tutarlı olmak,*
- *Masumiyet karinesi ilkesine saygı göstermek,*
- *Tüm inceleme ve soruşturmaların dava açılması ya da açılmaması kararından veya adaleti etkileyebilecek diğer kararlardan önce olmasını veya yapılmış olmasını sağlamaya çalışmak,*
- *Ne olursa olsun şüpheyi etkileyecek son lehte veya aleyhte şartlar da dahil, bir dava ile ilgili tüm şartları göz önünde bulundurmak,*
- ***Tarafsız** bir soruşturma, sorumluluğun temelsiz olduğunu gösterdiğinde, dava açmamak veya davaya devam etmemek,*
- *Davayı sebatla ama adil ve kanıtların ötesinde olmayacak şekilde takip etmek,*
- *Kanıtların yasal olarak elde edilip edilmediğini görmek için, sunulan kanıtları incelemek,*
- *Bu tür yöntem uygulayan kişilerden başka herhangi bir kişiye karşı, şüpheli veya diğer bir kişinin insan haklarının ağır ihlalini oluşturan hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş olduğuna haklı olarak inanılan kanıtların kullanılmasını reddetmek,*
- *Bu tür yöntemleri kullanmaktan sorumlu kişilere karşı gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaya çalışmak,*
- *Hukuk ve adil yargılanması ilkesine uygun olarak özellikle sanığa ve vekiline gerekli bilgiyi vererek silahların eşitliği ilkesini korumak,*
- *Mağdur ve tanıkların çıkarlarını gerektiği biçimde dikkate almak,*
- *Adil bir karar için mahkemeye yardım etmek,*
- ***Tarafsız** ve uygun kanıtların mesleki değerlendirmesi temelinde kararlar almak zorundadırlar.*

Budapeşte İlkeleri' nin ceza yargılaması çerçevesinde mesleki davranışları öngören III. Kısımında hakimler gibi savcıların da tarafsız ve objektif olacakları kuşkuyla yer vermeyecek açık bir biçimde vurgulanmıştır.

Savcılarla ilgili Avrupa İlkeleri'nin son kısmı olan (IV.Özel Davranış) başlıklı kısmının son ilkesi de savcılarının tarafsız olmalarını bir kez daha şu şekilde açıklamıştır:

*“Savcılar, üçüncü kişilerden, teşvik ve konukseverlik, herhangi bir hediye, ödül, menfaat kabul etmemeli, dürüstlük, adillik ve **tarafsızlığını tehlikeye sokabilecek herhangi bir görevi yürütmemelidir.**”*

Böylece, klasik görüşün aksine savcılar da hakimler gibi tarafsız ve objektif olmaları gerektiğini önemle vurgulayan bu Avrupa Belgesi çerçevesinde ret davası ve çekinme kurumlarına savcılar yönünden de işlerlik kazandırılması gerekecektir. Aksi takdirde, savcılar tarafsızlık ve objektiflik vasıflarının hiçbir öneminin kalmayacağı açıktır.

Bu bağlamda belirtmemiz gerekir ki, yukarıda işaret ettiğimiz üzere, savcılarla ilgili Budapeşte İlkeleri hakkında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından benimsenme kararı alındığı gibi, Yargıtay Ceza Genel Kurulu da 20.11.2007 tarih ve E.2007/5-83, K.2007/244 sayılı kararında bu ilkelere uyulması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır:

(Hakimler ve savcılar kendilerine verilen görev ve tanınan yetkileri, ulusal hukuk normları ile evrensel anlamda kendilerini bağladığında kuşku bulunmayan Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları "Budapeşte İlkeleri" kurallarına tabi olarak yerine getirmelidirler.)³

II. 5271 SAYILI YENİ CEZA MUHALEMESİ KANUNUNDA SAVCININ YENİ KONUMU

Yeni CMK 160. maddesinin 2. fıkrasında savcının yeni konumunu ve temel görevinin niteliklerini belirlemiştir:

"Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

Bu yeni hükümden anlaşılacağı üzere, savcı iddia işlevini, eski anlayışın aksine ağırlıklı olarak şüpheli veya sanığın aleyhine olacak şekilde yapamayacaktır. Aksine, soruşturma aşamasında şüphelinin haklarını korumak amacıyla onun lehine olabilecek tüm delilleri de toplayacak veya toplatacaktır. Böylece, şüpheli veya sanığın hem lehine hem de aleyhine olarak soruşturma işlemlerini yapmak durumunda olan *savcının yeni ceza yargılaması sistemimizde artık taraf sayılamayacağı açık bir şekilde ortaya çıkmıştır.*⁴

³ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bu kararına UYAP interaktif eğitim ve mevzuat bankası içeriğinde yer alan Meşe Yazılımın İÇTİHAT BANKASI programından ulaşılmıştır.

⁴ **Öztürk, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan:** *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı, Ankara 2008, s. 305.

Yeni yasa, eski yasanın 148. maddesinde bulunan “Adalet Bakanının savcılara dava açılması yolunda emir verme yetkisi” ni tamamen kaldırmıştır. Bu yeni durum savcının işlevsel açıdan özerk ve bağımsız olduğunu göstermesi açısından son derecede önemli olup, aynı zamanda onun taraf sayılmayacağını yeni bir dayanağını oluşturmaktadır.

Yeni yasanın savcılarla ilgili olarak getirdiği bir diğer önemli yenilik “iddianamenin iadesi”dir. CMK.174. maddesine göre, “Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik ve hatalı noktalar belirtilmek suretiyle;...iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.” Bu hükümde yer alan iade nedenleri arasında iddianamenin “a) 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenmesi” de bulunmaktadır. CMK.’nun 170. maddesinin (5) fıkrasında ise “İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür” hükmü öngörüldüğü içindir ki, savcının tarafsızlığının simgesi olan bu hükme uyulmasının denetiminin sağlanması bağlamında iddianamenin iadesi yolunun açıldığı söylenebilir.

Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun savcının tarafsız olması gerektiğini vurgulayan bütün bu yeni hükümlerine karşın, eski yasada olduğu gibi yeni yasada da tarafsızlığı sağlama çareleri olan ret ve çekinme kurumları savcılar için öngörülmemiştir. Bu durum karşısında bir görüşe göre, hakimlerinkine benzer bir ret süreci savcı için hukuken olanaksızdır ve olmamalıdır; şayet savcının kişisel olarak önyargılı davrandığı konusunda ciddi bir kaygı varsa, başsavcıya başvurmak suretiyle savcının denetlenmesi ve gerektiğinde değiştirilmesi olanaklıdır; iddia makamında yer almak bakımından savcının şahsının hakimde olduğu gibi bir önemi bulunmadığından, tarafsızlığı şüpheyi düşüren bir durumda başsavcı bir başka savcıyı görevlendirebilecektir.⁵ Diğer bir görüşe göre ise, savcılar da, sadece gerçeği bulma, adaleti sağlama ve objektif davranma yükümlüğünü taşırlar; sanığın suçunun, adil ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşan bir yargılamada kanıtlanması gerektiği düşünülürse, savcılarının da görevlerinde tarafsız olmalarını sağlamak için reddedilebilecekleri sonucuna ulaşılabilir; esasen CMK.160/2. maddesi hükmü savcının tarafsızlık konumunda bulunduğunu gösterir; her ne kadar savcılarının çekinmesini veya reddini düzenleyen kurallar ceza muhakemesi yasasında bulunmamakta ise de, bu konuda hakimlere ilişkin düzenlemeler kıyasen savcılara da uygulanabilir.⁶

⁵ Şahin, *Cumhuriyet Ceza Muhakemesi Hukuku*, I, Ankara, 2007, s. 113.

⁶ Bkz.: Centel, Nur-Zafer, Hamide: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2006, s. 113; Kunter-Yenisey-Nuhoğlu, s. 377.

III. SAVCILAR YÖNÜNDE ÇEKİNME VE RET KURUMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞÜMÜZ

Yukarıda açıkladığımız üzere, **BUDAPEŞTE İLKELERİ** olarak anılan **SAVCILAR İÇİN ETİK VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİNE İLİŞKİN AVRUPA ESASLARI**, savcılarının konumlarında ve işlevlerinde uymaları gereken esasları açık ilkelere bağlamıştır. Avrupa hukuku ile uyum sağlama amacı ile tüm ceza hukuku ve ceza yargılaması hukuku mevzuatını değiştirme çabası içine girmiş bulunan Türk Yargı Sistemi'nin bu Avrupa belgesine de uyum sağlaması zorunludur. Esasen, bu gerekliliği gören Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 10.10.2006 gün ve 424 sayılı kararı ile Budapeşte İlkeleri'nin benimsenmesine karar verdiği gibi, yine yukarıda değindiğimiz üzere, Yargıtay Ceza Genel Kurulu bu Avrupa metnine uyulması gerektiğine işaret etmiştir.

Budapeşte İlkelerinden en önemlilerinden birinin savcılarının “tarafsızlığı ve objektifliği” olduğu kuşkusuzdur. Avrupa metni bu ilkeyi bir yerde değil, çok yerde vurgulamıştır. Öyle ise, Avrupa hukuk sistemine uyum sağlamak çabası içinde olan Türkiye'nin savcılarının tarafsız ve objektif olmalarını sağlayıcı çareleri oluşturması ve geliştirmesi gerekir.

Budapeşte İlkeleri, (2) no.lu dipnotta belirttiğimiz üzere, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması İçin Avrupa Sözleşmesi'ne ve diğer çok önemli uluslararası kararlara, bu meyanda Birleşmiş Milletler kararlarına dayanılarak hazırlandığı için, savcılarının tarafsızlık ve objektifliklerinin denetlenmesini sağlayıcı önlemlerin oluşturulması aynı zamanda sözü geçen uluslararası sözleşme ve kararların da bir gereğidir.

5271 sayılı yeni CMK.'nın hazırlık çalışmalarına önemli katkıda bulunmuş öğretim üyelerinden *Öztürk*'ün yeni soruşturma sisteminde savcılarının konumunu ve gücünü anlatan şu cümleleri dikkati çekicidir: “*Yeni CMK savcılarını soruşturma evresinin eski tabirle hazırlık soruşturmasının imparatoru yapmıştır. Yeni savcı, soruşturma evresinin tek karar merkezidir. Kararları bir hukukçu olarak o alacak; emrindeki adli kolluk uygulayacaktır. Bu yeni durum kolluğu da sıkıntıdan kurtaracaktır. Artık başlarında karar almada onlara önderlik eden bir hukukçu olacaktır. Yeni CMK, soruşturma evresini Savcı Merkezli düzenlemiştir. Savcı bu evrenin belkemiğidir. Savcılık iyi çalışmazsa, ülkemizde iyi bir ceza muhakemesi yapılması mümkün değildir. Artık sadece masasında oturan bir savcı yoktur yeni CMK'ya göre; o da sahaya inecektir. Soruşturma evresinde yapılan işlerin tamamında o yetkili ve elbette ki tamamından o sorumludur.*”⁷ Bu kadar büyük güce sahip olan ve

⁷ *Öztürk-Erdem*, s. 299-300.

Öztürk'ün ifadesi ile soruşturmanın adeta imparatoru durumuna getirilen savcının bu büyük gücünü tarafsızlık içinde kullanmasını sağlayacak çareler nelerdir? Kovuşturma (yargılama) evresinin tek yetkilisi olan, bütün gücü elinde bulunduran hakim tarafsızlığını sağlamak için kabul edilmiş “çekinme” ve “ret” kurumlarının yeni CMK.da tüm ayrıntıları ile düzenlenmesine karşılık, yeni yasada savcılar tarafsızlıklarının sağlanmasına ilişkin benzer bir düzenleme yoktur. Bu konuda, başsavcıya başvurmak suretiyle savcının denetlenmesi ve gerektiğinde değiştirilmesi olanağının bulunması⁸, bu yolun uygulamada etkili bir tarafsızlık denetimini sağlayacağı anlamına gelmez. Kanımızca, hakimlerle aynı olmasa dahi, savcılarla ilgili, bu güçlü yetkiliye özel bir ret sisteminin mutlaka kurulması, şüpheli konumundaki vatandaşın (değerli meslekdaşım *Öztürk*'ün terimi ile) “imparator!” karşısında onun merhametini bekleyen bir “kul!” durumunda olmasını önleyecektir. Ceza Muhakemesi Kanunu güçlü hakimin tarafsızlığını denetleyecek önlemleri nasıl bünyesinde düzenlemişse, güçlü savcının denetlenmesini de idari sisteme bırakmadan kendisi sağlamalıdır.

SONUÇ

Açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, *Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları “Budapeşte İlkeleri”* Avrupa Savcılarının tarafsız ve objektif olmaları gerektiğini önemle vurgulamış olup, T.C. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu da bu ilkelerin benimsenmesi için karar (10.10.2006 tarih ve 424 sayılı) alarak hakim ve savcılarımızın bu ilkelere uymasını istemiştir. Bunun yanı sıra, Yargıtay Ceza Genel Kurulu 20.11.2007 tarih ve E.2007/5-83, K.2007/244 sayılı kararında savcıların kendilerine verilen görev ve tanınan yetkileri, ulusal hukuk normlarının yanı sıra evrensel anlamda kendilerini bağladığında kuşku bulunmayan Budapeşte İlkeleri'ne tabi olarak yerine getirmeleri gerektiğini açıklamıştır.

5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu da savcılar tarafsız olmaları gerektiğini ifade eden yeni hükümler öngördüğü halde, bu tarafsızlığın denetlenmesi sistemini kurmamıştır. Savcılara büyük yetkiler veren, bu makamı adeta süper güç haline getiren yasanın bu gücün denetlemesi sistemini çekinme ve ret kurumları ile pekiştirmemesi bizce önemli bir eksiklik ve sakıncadır. Kanımızca, savcılık makamının özelliklerine uygun bir ret sisteminin yasaya konulması, Avrupa Savcılar İçin İlkeler anlamına gelen Budapeşte İlkeleri'ne de uyumu sağlayarak savunmanın ve bir bakıma da iddia makamının moral gücünü artıracaktır.

⁸ Şahin, s. 113.